

k očaranju sedanjih predstav. Njihov glavni konstituens ostaja v sferi ideološkega; tu pa je edini kriterij glasnost, preglasitev kakršnihkoli nasprotnih tolmačenj.

Propagandi kot tehniki ideološkega aparata je dovoljeno vse: polresnice in pollaži, nizki udarci, zanikanje ali napihovanje dejstev, izenačevanje krvnikov z žrtvami, impresioniranje s *horror pictures*, senzacionalizmi, pretiravanja, zamenjevanje imen narodov s kompromitiranimi organizacijami (Srbi = četnici ali Hrvati = ustaše, obem pa se ponavadi doda še kakšen zvenceč pridevnik), zavajajoča selektivnost, historična amnezija ali racionaliziranje stereotipov. Zmrdovanje znanstvenikov nad takim početjem je pri tem nepomembno; gre za dva povsem različna diskurza, za *povsem drugo*, če si sposodim izraz Rudolfa Otta, za drugačno logiko razmišljanja in delovanja. Za bitko za pridobivanje naklonjenosti domače in svetovne javnosti, za čimdebelejše časopisne naslove ali za kako minutko več v televizijskih dnevnikih. Angleško govorečim bralcem namenjena knjiga je dokaz za to, da se prava bitka bije za medije; *kalašnikovi* pridejo na vrsto šele kasneje, za milostni strel. In prav to je tragedija napisanega, katere se *propagandisti vseh dežel* (še) ne zavedajo: ne morejo namreč dojeti usodnosti svojega blebetanja, ščuvanja, hujskanja, ki ga nekateri naslovniki vzamejo smrtno – bolje rečeno – morilsko zares. Sedanje balkansko klanje kaže na to, kam lahko privede takšno načrtno grdenje, mobilizatorsko indoktriniranje. Tovrstno neodgovorno početje pa je enako zločinom na bojišču, če ni še hujše od njih. Črka na papirju namreč ostane.

Mitja Velikonja

Peter Burke

REVOLUCIJA V FRANCOSEM ZGODOVINOPISJU – ANALI 1929-89

(The French Historical Revolution – The Annales School 1929-89)
prevedla Breda Luthar;
spremna beseda Oto Luthar

Studia humanitatis, ŠKUC,
Filozofska fakulteta;
Ljubljana; 1993
167 str.; cena: 1.995 SIT

STO OBRAZOV ZGODOVINE

Pojem francoske *nouvelle histoire*, tega – po besedah britanskega zgodovinarja Petra Burka – “najbolj inovativnega, najbolj nepozabnega in najpomembnejšega historičnega pisanja 20. stoletja”, je povezan z revijo *Annales*. Njeno več kot šestdesetletno izhajanje, tudi pod različnimi polnimi imeni, je v več ozirih zaznamovalo sodobno zgodovinoписje. Kljub temu, da se analovsko gibanje deli na različne faze, generacije, celo nasprotujoče si usmeritve, ga povezu-

je nekaj osnovnih vodil. Najprej seveda problemsko orientirana analitična zgodovina (namesto tradicionalne naracije dogodkov); ukvarjanje s tistimi drobnimi, vsakdanjimi, “nepomembnimi” pomembnostmi v človeškem bivanju, za katere ni bilo mesta v prevladujoči politični zgodovini oz. ki jih je ta zanemarjala. To pa je mogoče le z “rušenjem predalčkov” (Febvre) ozkih empiristov in specialistov, z interdisciplinarnim sodelovanjem med zgodovino in drugimi znanstvenimi strokami.

Zgodovino *Analov* je avtor, katerega spremno predavanje ob predstavitvi knjige smo imeli priložnost slišati v Ljubljani sredi letošnjega marca, razdelil na tri obdobja. Ta nosijo pečate protagonistov, zaporednih mojstrov historičnega pisanja, njihovih paradigmatičnih drugačnosti. Prva generacija, predvsem Lucien Febvre in Marc Bloch kot vodji t.i. francoske historične revolucije, je predstavljala odpor, gverilo zoper zoženo zgodovino “bobna in trobente”, “velikih dejanj velikih mož”, zoper njeno tradicionalno naravnost. Nasprotno sta podudarjala potrebo po sodelovanju različnih družbenih ved in po preučevanju zgodovine mentalitet.

Po drugi vojni je za tri desetletja za krmilo stopil Fernand Braudel. To fazo zaznamujejo zavze-manje za “totalno”, “globalno” zgodovino, torej želja videti celoto, totalnost družbenega; perspektiva “dolgega trajanja”, torej “serialna” zgodovina, problemsko osredotočenje na določen pojav skozi daljše časovno obdobje; lokalne oz. regionalne zgodovinske študije, monografsko omejene samo na dogajanja na nekem izbranem urbanem ali ruralnem okolju; ter vzpon kvantitativne zgodovine, integracija npr. historične demografije v socialno zgodovino regij.

Posebno težo in analitično uporabnost ima Braudelova teza, da se “čas giblje z različnimi hit-

rostmi": od hitro potekajočega sosledja političnih dogodkov – najbolj površne vrste zgodovine – preko postopno spreminjajoče se zgodovine gospodarskih in družbeno-političnih struktur do obstojne, "skoraj brezčasne" zgodovine interakcije človeka z okoljem. Med spremembami na dogodkovni, strukturalni in mentalitetni oz. kulturno-civilizacijski ravni torej obstaja pomemben zamik, katerega gre upoštevati ob preučevanju zgodovinskih in sodobnih družbenih tokov. To namreč rado zabrede po eni strani v redukcionistične absolutizacije usodnosti posameznega dogodka, radikalnih rezov, ki naj bi čez noč spremenili podobo sveta; ali pa v fatalistično prepričanje, da se različnim pretresom navkljub v zgodovini nikoli ne zgodi nič presenetljivo novega, da vse odreja jo prastare, zacementirane strukture. Drugače rečeno, v enostavno zniveliziranje, "izravnavo" treh prej navedenih ravni. Tako teoretičnih, kot predvsem bolečih praktičnih, političnih dokazov za to ne manjka.

Intelektualni portret tretje generacija Analovcev je precej bolj fragmentiran, policentričen kot prva dva. Četudi v njegovo jedro postavimo medievalista Georgesa Dubyja in Jacquesa Le Goffa ali preučevalca zgodnjega novega veka Emmanuela Le Roy Laudria, ne moremo mimo raziskovalcev na njegovem robu ali blizu njega: Philippa Ariesa, Jean-Louisa Flandrina, Jeana Delumeauja, Mono in Jacquesa Ozoufa, Michele Perrot, Françoisa Fureta, Michela Vovella, Michela Foucaulta in drugih. Intelektualno težišče se je premaknilo "iz kleti na podstrešje" (torej v ponovno odkritje zgodovine mentalitet in imaginacije, historično antropologijo), pa tudi nazaj k politični zgodovini; ohranila se je kvantitativna komponenta raziskovanja.

Anali so se karseda ogibali pasti, ki jih prinaša togo intelektualno ogrodje. Njihova paradigma

oz. njih množstvo se razteza od t.i. "zgodovine od spodaj" do celostnega pogleda nanjo; od mikro-zgodovine do makro pristopa; materialne in duhovne kulture; od subverzije starih kategorij ter ponujanja novih do reafirmacije nivoja "odločilnih", "kreativnih" dogodkov; od "voluntarizma" do "determinizma". Peter Burke ponuja navdušenja poln, a tudi kritičen pogled na gibanje kot raznorodno celoto; "duh *Analov*" ni bil nikoli enoten. (Prav tako tudi ne njihov jezik: zato nekatere temeljne koncepte in originalne izraze še dodatno pojasni v kratkem geselniku.) *Nova zgodovina* veliko dolguje tistim, ki so vplivali na njen razvoj; po drugi strani pa mnogi drugi veliko dolgujejo prav plodnemu sodelovanju z njo. Odmevi nanjo se niso končali za durmi zgodovinske stroke. Prišlo je do (ne)posrednega dinamičnega dialoga s sosednjimi raziskovalnimi polji, do povezave z nekaterimi glavnimi teoretskimi tokovi v družboslovju zadnjih sto let.

V delih Analovcev najdemo – kot vzornike in/ali kot kooperativne sodobnike – tako antropologe (od J. Frazerja, M. Maussa in L. Levy-Bruhla do C. Levi-Straussa, E. Evans-Pricharda in P. Bourdieuja) in filozofe (Marxa in Bergsona), kot tudi psihoanalitike, stare (J. Micheleta, J. Burckhardta) in novejša zgodovinarje (J.-P. Vernanta, P. Veyna) ter sociologe (Durkheima ali C. Castoriadis). Gibanje okoli revije *Annales*, "ta enkratni pojav v zgodovini družbenih ved" (Burke), se zaradi svoje interdisciplinarnosti umešča v samo osrčje sodobnega družboslovja. V določenem smislu piše njegove anale.

P. Burke se ima, po njegovih lastnih besedah, za "sopotnika" revije, saj je v zadnjih 30. letih precej zbliza, tudi zaradi osebnega znanstva z njenimi najvidnejšimi predstavniki, spremljal njene dosežke. (Njegova predpredzadnja knjiga *History and Social Theory*

(1992) je sicer doživela instruktivno predstavitev izpod peresa Mirjam Milharčič-Hladnik tudi v recenzentskem kotičku tega časopisa (158-159/1993.) V pričujoči knjigi so torej zgoščeno opisani, pregledno analizirani in ovrednoteni raziskovalni vrhunci tega vplivnega historiografskega gibanja. Pri nas je *la nouvelle histoire* šele v zadnjih desetih letih doživela svoje prve prevode in knjižne izdaje. Zato jo lahko razumemo tudi kot nekakšno skupno spremno besedo k študijam nekaterih najvidnejših članov skupine, ki so izhale predvsem pri tej isti založbi.

Mitja Velikonja

Anthony Giddens

MODERNITY AND SELF IDENTITY

Stanford University Press,
Stanford, 1991

Knjiga je za tiste, ki se s Christopherjem Laschem strinjajo, pa tudi za tiste, ki se ne. Spominimo se, Lasch nam kaže apokaliptično vizijo modernega, odtujenega in fragmentarnega sveta, ljudi z infantilnimi, patološko-narcističnimi značajmi, ki so posledica permisivne družbe in zatona očetovske avtoritete, družbene institucije pa so posameznikom in skupinam odvzele sposobnost skrbeti sami zase. Sposobnosti in kompetenc oropani posamezniki postajajo vse bolj odvisni od ekspertov in načinov, kako ti zadovoljujejo njihove potrebe. Eksperti pa se vtikajo v prav vsako področje človekovega življenja, pa naj gre za popraviljanje avtomobilov ali pa seks. V tem svetu, kjer so ljudje le objekti, izginjata vsakršna moralna in družbena odgovornost (taka podoba sveta je zlasti travmatična za ženske: če so kdaj le